

**POLSKIE TOWARZYSTWO TŁUMACZY
PRZYSIĘGLYCH I SPECJALISTYCZNYCH
T E P I S**

Adres: 00-688 Warszawa,
ul. Emilii Plater 25 lok. 44
tel. 514 434 476

Szanowni tłumacze Polskiego Towarzystwa Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych TEPIS,

Zwracamy się z uprzejmą prośbą o wyjaśnienie kilku kwestii, związanych z tłumaczeniem z języka polskiego na język ukraiński i na odwrót. Przygotowujemy się do egzaminu na tłumacza przysięgłego języka ukraińskiego i niektóre postanowienia Kodeksu zawodowego tłumaczy przysięgłych oraz Ustawy o zawodzie tłumaczy przysięgłych wydają się niejasne lub nie do końca precyzyjne. Poniżej przedstawiamy pytania na które nie możemy znaleźć jednoznacznej odpowiedzi.

1. Wybór ukraińskich przepisów przy przeprowadzaniu transliteracji imion i nazwisk z cyrylicy w tłumaczeniu na język polski w przypadku, kiedy nie podano dokumentu podróży.

Główną trudność stanowi interpretacja przepisu art. 14 pkt 2 Ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego (Dz.U. 2004 nr 273 poz. 2702), a mianowicie: „Dokonując tłumaczenia imion i nazwisk z języków nieposługujących się alfabetem łacińskim lub posługujących się innym systemem pisma, tłumacz dokonuje transliteracji lub transkrypcji tych imion i nazwisk na podstawie dokumentów podróży lub ich kopii, **a w przypadku braku tych dokumentów dokonuje tłumaczenia zgodnie z regulami pisowni obowiązującymi w kraju, w którym został sporządzony tłumaczony dokument**”.

Natomiast w KOMENTARZU DO USTAWY O ZAWODZIE TŁUMACZA PRZYSIĘGŁEGO Wydawnictwo Translegis Autor: G. Dostatni (strona 45) jest następujące wyjaśnienie:

Problemy w zakresie imion i nazwisk mogą wystąpić w szczególności w przypadku tłumaczenia tekstów sporządzonych w alfabetach innych niż łaciński. W odniesieniu do języków białoruskiego, łemkowskiego, rosyjskiego, ukraińskiego, hebrajskiego, jidysz oraz ormiańskiego można posługiwać się pomocniczo **rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 maja 2005 r. w sprawie sposobu transliteracji imion i nazwisk osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych zapisanych w alfabecie innym niż alfabet łaciński (Dz.U. Nr 102, poz. 855)**. Jest to co prawda akt wykonawczy do ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. Nr 17, poz. 141 ze zm.), jednak wydaje się słuszne stosowanie przewidzianych w nim sposobów transliteracji również w odniesieniu do pisowni imion i nazwisk osób wymienionych narodowości w tłumaczonych z ich języka dokumentach. Z drugiej strony wielu obcokrajowców przedstawia paszporty, w których ich dane osobowe są już transliterowane zgodnie z regułami państwa pochodzenia. Możliwe jest takie zastosowanie takiej transliteracji, najlepiej z powołaniem źródła, w komentarzu tłumacza. Pozwoli to zachować spójność tłumaczenia z innymi dokumentami. Niewątpliwie sprawa transkrypcji lub transliteracji nazwisk powinna zostać uregulowana prawnie, aby nie powstawały kontrowersje w tym zakresie.

Rozumiemy, że odpowiedni przepis Ustawy wszedł w życie w dniu **01.03.2015 roku**, a komentarz zrobiony w 2005 roku, więc chcemy zapytać jakim konkretnym aktem prawnym się posługiwać, w przypadku braku dokumentu podróży:

1) Rozporządzenie Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 27 stycznia 2010 r. Tablica transliteracji alfabetu ukraińskiego na alfabet łaciński, którą posługują się urzędnicy przy transliteracji ukraińskich imion i nazwisk w celu wyrobienia paszportów zagranicznych. (<https://bit.ly/2tfkHgr>)

2) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 maja 2005 r. w sprawie sposobu transliteracji imion i nazwisk osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych zapisanych w alfabecie innym niż alfabet łaciński (Dz.U. Nr 102, poz. 855)

Według powyższych aktów nazwisko Щирба powinno być transliterowane jak Szczyrba czy jak Shchyrba, nazwisko Лакомська – Łakomska czy Lakomska?

W odniesieniu do powyższego pytania, proszę odpowiedzieć czy przy tłumaczeniu, na przykład materiałów akt sprawy, gdzie jest dużo imion i nazwisk, które nie są „ważne” dla właściciela dokumentu (sędziowie, prokuratorzy, świadkowie) lub przy

tłumaczeniu dyplomów ukończenia studiów, gdzie są nazwiska dyrektorów, wykładowców uczelni, też powinniśmy się trzymać reguł transliteracji z alfabetu ukraińskiego na łaciński według reguł ukraińskich czy stosować polskie Rozporządzenie?

W tej kwestii pojawia się także problem dotyczący fleksji w przypadku kiedy imiona i nazwiska przytoczone są z paszportu. Na przykład imię Надія Боровська według transliteracji ukraińskiej to Nadiia Borovska. Jeżeli w tekście mamy np. син Надії Боровської to jakimi zasadami fleksyjnymi się kierować - polskimi czy ukraińskimi: Syn Nadii Borovskoi czy syn Nadii Borowskiej; з Іриною Лакомською ... - z Iryną Łakomską czy z Irynoiu Łakomskoiu?

2. Problem transliteracji/transkrypcji polskich imion, nazwisk i nazw geograficznych na język ukraiński.

Kolejny problem dotyczy **transliteracji polskich imion, nazwisk i nazw geograficznych** na język ukraiński. Mamy dwa dokumenty:

1. Instrukcja zapisu polskich nazw geograficznych i terminów w języku ukraińskim. Ministerstwo Ekologii i Zasobów Naturalnych Ukrainy. 2001. (<https://bit.ly/2t56hj6>), gdzie zasady transliteracji częściowo różnią się od zasad pisowni ukraińskiej, np. ie wg pisowni = ukr. e, zaś w instrukcji ie= ukr. e;

2. Pisownia ukraińska (Український правопис. — К.: Наук. думка, 2015. — 288 с. <http://izbornyk.org.ua/pravopys/pravopys2015.htm>), gdzie podano reguły pisowni imion i nazwisk z języków obcych, w tym z języka polskiego.

Zauważyliśmy, że różni tłumacze transliterują jedno imię lub nazwisko w różny sposób. Na przykład nazwisko Piątek piszą jako П'юнтек, Пюнтек, Пйонтек. Według pisowni ukraińskiej Piotr = Пйотр.

Jakim dokumentem się kierować tłumacząc imiona własne a jakim nazwy geograficzne? Czy tłumacze przysięgli kierują się w/w pisownią ukraińską?

Ciekawym też jest fakt, iż według pisowni ukraińskiej Bielsko-Biała będzie Бельско-Бяла a według w/w instrukcji – Бельско-Бяла. Z kolei dana miejscowość według Wielkiego Słownika (autor Stanisław Domagalski) podana jak: Більско-Біла. Która wersja jest poprawna?

3. Zapis numerów identyfikacyjnych.

P rosimy również o wyjaśnienie następnej kwestii: czy trzeba transliterować litery łacińskie na język ukraiński i na odwrót – litery ukraińskie na łacińskie, jeżeli te litery występują przy numerach identyfikacyjnych lub jako seria dokumentu.

Kodeks podaje: „Litery alfabetów nielacińskich w numerach identyfikacyjnych. Jeżeli dokument tłumaczony z języków posługujących się alfabetem nielacińskim lub na te języki zawiera numery identyfikacyjne składające się z cyfr i liter o identycznym kształcie, należy umieścić na ten temat wyjaśnienie w uwadze tłumacza”.

Ten przepis w komentarzu do Kodeksu ma taką wykładnię: „W razie przytaczania numeru identyfikacyjnego (np. rejestracji samochodu), należy zwrócić uwagę na występowanie w nich liter nielacińskich, które mają ten sam kształt (np. litera C w cyrylicy) dla oznaczenia innych głosek. Należy w takim przypadku zaznaczyć, że numer taki został przytoczony bez transkrypcji”.

Z powyższego możemy wywnioskować, że w obie strony trzeba transliterować, w nawiasach podać oryginał, a jeżeli są litery, które mają identyczny kształt (np., KC) to robimy wzmiankę, że numer taki został przytoczony bez transkrypcji. Czy np. WO-VII23 mamy zostawić w oryginale czy mamy transliterować BO-VII23 a w nawiasach przytoczyć oryginał?

Jeżeli w akcie stanu cywilnego mamy nr aktu: USC/OS/1 to czy powinniśmy tłumaczyć USC jako ПАЦС a resztę transliterować, tranliterować całość czy nie transliterować w ogóle?

4. Jak należy tłumaczyć powołanie na zagraniczne wydanie prasowe w języku ukraińskim?

Czy w tłumaczeniu poświadczonym trzeba transliterować lub transkrybować powołanie na zagraniczne biura prasowe w języku ukraińskim? Na przykład zapis „Die Welt”: Німецька поліція шукає кандидатів у Польщі” mamy napisać «Ді Вельт» [ориг. Die Welt]....?

5. Przytaczanie nazw urzędów, organizacji lub instytucji.

Według § 47 Kodeksu:

1. Nazwy urzędów, organizacji lub instytucji można tłumaczyć, a wersję w języku źródłowym podać w nawiasie w tekście tłumaczenia.

2. W tłumaczeniu z języka obcego na język polski nazwy urzędów, organizacji lub instytucji zapisane w języku źródłowym w **alfabecie nielacińskim** albo w systemach pisma należy podawać w wersji transkrybowanej, a przy pierwszym zapisie transkrybowanej nazwy – podać ją również w nawiasie w języku źródłowym. Wersję transkrybowaną można pominąć w odniesieniu do nazw urzędów czy instytucji powszechnie znanych odbiorcy polskiemu, np. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Sąd Najwyższy, sąd rejonowy itp.

Pytanie następujące – nazwy urzędów w języku ukraińskim trzeba tłumaczyć na język polski kierując się ustępem 1 czy ustępem 2? Na przykład Мостиська сільська рада powinno być Mostyska silska rada czy Rada wiejska wsi Mostyśka?

6. Tłumaczenie nazw miejscowości w aktach stanu cywilnego.

Według § 48 ust. 2 Kodeksu: W tłumaczeniu aktów stanu cywilnego tłumacz stosuje nazwę miejscowości w formie występującej w dokumencie źródłowym. Jeśli istnieje współczesna nazwa lub odpowiednik polski, tłumacz powinien w miarę możliwości podać w adnotacji nazwę miejscowości w brzmieniu aktualnie obowiązującym zgodnie z zasadami zalecanymi przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Pytanie: jeżeli w akcie stanu cywilnego mamy np. Самбір, Городок, to w tłumaczeniu przysięgłym przytaczamy transliterację ukraińską z dnia 27 stycznia 2010 r. z podaniem w nawiasach odpowiednika z Wykazu Nazw Geograficznych Świata opracowanego przez Komisję Standaryzacji Nazw Geograficznych? Sambir [Sambór], Horodok [Gródek]?

7. Zapis patronimików.

Według § 49 Kodeksu: Imiona ojcowskie należy przytaczać w niezmienionej formie. Czy dobrze rozumiemy, że patronimiki trzeba tłumaczyć podając w takiej formie jak w źródłowym dokumencie, np. Іванівна = Iwaniwna lub Ivanivna, czy jednak mamy pisać: córka Iwana lub Ivana?

8. Odpisy aktów stanu cywilnego

Odpisy polskich aktów stanu cywilnego tłumacze też piszą na różne sposoby: повна/скорочена копія, вірна копія, витяг, свідоцтво про...

Według Ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego odpis zupełny aktu stanu cywilnego stanowi dosłowne powtórzenie treści aktu stanu cywilnego oraz treści dołączonych wzmianek dodatkowych. Słowo копія wydaje się tutaj odpowiednie, bo według terminologii ustawodawstwa Ukrainy КОПІЯ ДОКУМЕНТА to dokument, który zawiera dokładne symboliczne odtworzenie treści lub informacji innego dokumentu oraz, w niektórych przypadkach, niektórych jego cech zewnętrznych. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/term/ru/13495#>

Według ww. Ustawy odpis skrócony aktu stanu cywilnego zawiera treść aktu stanu cywilnego uwzględniającą treść dołączonych wzmianek dodatkowych. Słowo ВИТЯГ wg. terminologii ustawodawstwa Ukrainy to poświadczona kopia oryginału dokumentu służbowego, stanowiąca uwierzytelnioną kopię części tekstowej dokumentu elektronicznego, która zawiera pewną ilość informacji lub wpis do rejestru.. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/term/ru/3607>

Podsumowując, czy można tłumaczyć pełny odpis aktu urodzenia jako копія свідоцтва про народження lub np. засвідчена копія свідоцтва про народження a odpis skrócony aktu urodzenia jako витяг про народження lub витяг з реєстру про реєстрацію народження?

Z góry dziękujemy za odpowiedź.

Z poważaniem,

Kateryna Urbanek i Yuliia Vovchko

Nasze adresy mailowe: kateryna.gdynia@gmail.com, yuliavovchko@gmail.com